

Waar gebeurd

Wie een film of boek over zijn familie wil, kan daarvoor iemand inhuren. 'Met een wildvreemde praat het makkelijker.'

tekst Rinske Koelwijn foto's Daniëlle van Ark

Het is al een tijd een van de populairste genres in de literatuur. Familiegeschiedenissen van 'gewone mensen'. *Het Pauperparadijs* van Suzanna Jansen, *Sonny Boy* van Annejet van der Zijl, *Het zwijgen van Maria Zachea* van Judith Koelemeijer. Autobiografische boeken over families en mensen die niet beroemd maar toch bijzonder zijn. Voor lezers is het een feest van herkenning, want zo ging het in hun familie ook. En vaak is het een stimulans om nu eindelijk de eigen familiegeschiedenis ook eens op te schrijven. Maar zo makkelijk is dat niet. Want waar begin je, waar stop je, en vooral, hoe maak je er een leesbaar verhaal van?

„Niemand wil honderd pagina's en-toen-en-toen lezen”, zegt Frans van Rooijen van *Verhalen dichtbij*. Hij legt, in opdracht, levenverhalen vast op dvd. Veel mensen proberen het zelf op te schrijven, zegt Janneke Siebelink van *La storia della vita*. Zij schrijft nu een boek over de Friese familie Hoekstra. „Maar misschien kunnen objectieve ogen de familieverbanden beter lezen.” Wim Schouten maakte jarenlang interviews met bekende mensen voor onder andere *Playboy*. Nu schrijft hij, voor zijn bedrijfje *Family Matters* box, 'levensportretten' van en voor gewone mensen. „Ik zoek de rodelijn in hun leven. En dan maak ik er een mooi verhaal van.”

Wie het zelf niet kan, laat een ander zijn geschiedenis opschrijven. Of filmen. Of in geuren vangen. Keuze genoeg. Frans van Rooijen had verwacht dat vooral zakenmensen een documentaire van zichzelf zouden willen bij hun jubileum of afscheid. „Maar de meeste opdrachten

krijg ik van kinderen die het verhaal van hun ouders willen horen.” Van Rooijen is ook coach en hoofdredacteur van *Dynamis*, een vakblad over klassieke homeopathie. „Goed naar mensen luisteren is een vak. Zodra ouders vroeger vertellen, denken kinderen al snel: dat weet ik nou wel. Met een wildvreemde praat het makkelijker.” Hij monteert zijn gesprekken tot een 'levensdocument', een herinneringsfilm voor als de ouders er niet meer zijn. Wim Schouten bedacht de *Family Matters* box, een doos waarin hij levensverhalen verpakt. „Zoals foto's in een schoendoos.” Eventueel kunnen daaraan ook snuifdoosjes met familiegeuren worden toegevoegd. Dat verzorgt chemicus en geurexpert Tanja Deurloo van *Scent of a Family*.

De geur van moeders handtas

„Ik doe met geuren wat anderen met woorden doen. De geur van de binnenkant van moeders handtas, de linnenkast van oma, de kretek-sigaretten van die ene oma.” Zij maakt gebruik van het Proust-effect. „Je ruikt iets en associeert dat met een vroegere ervaring.” Ons reukvermogen zit in dat deel van de hersenen waar ook emoties en herinneringen worden opgeslagen. „Ieder mens koppelt geuren aan ervaringen. En omdat familieleden veel ervaringen delen – hetzelfde vakantiehuys, wasmiddel, pijp van vader – delen ze ook hun geurbibliotheek.”

Een begrafenisondernemer wilde de verhalendoos van Wim Schouten opnemen in een polis. Een 'autobiografisch portret' bij leven als extra service voor de verzekerden. „Maar dan wordt het fabriekswerk. Alleen als ik de tijd neem om me in iemand te verdiepen, krijgt het ver-

Niemand wil honderd pagina's en-toen-en-toen lezen

haal een gouden randje.” Wat hij er wel uit opmaakt: „Er is een industrietje voor levensverhalen ontstaan.”

Het aanbod varieert van 3.000 euro voor een minibiografie, gebaseerd op twee of drie gesprekken van anderhalf uur. Frans van Rooijen een film van anderhalf uur laten maken kost minimaal 5.000 euro en Janneke Siebelink bijna een jaar aan het werk zetten nog meer.

Alle mensen willen gehoord en gezien worden, zegt Christien Brinkgreve. Ze is schrijfster en hoogleraar Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. „Iedereen wil een eigen gezicht, een eigen stem, een eigen geluid. Daar hoort een eigen verhaal bij. Dit ben ik. Of: dit zijn wij.” Ze vergelijkt het met psychotherapie, waarin je met de therapeut een levensverhaal maakt, waarmee je verder kunt leven. Of met een kunstschilder die het portret van een persoon of een familie maakt. „Wil je een portret zoals de kunstenaar je ziet? Wil je jezelf zien precies zoals je bent, of liever geflatteerd?” Zelf geeft ze cursussen waarin ze mensen begeleidt bij het schrijven van hun levensverhaal. „Ik vind het belangrijk dat ze hun eigen stem vinden. Een ander zal jouw verhaal altijd vervormen. Hoe mooi en gewetensvol het ook gedaan wordt.”

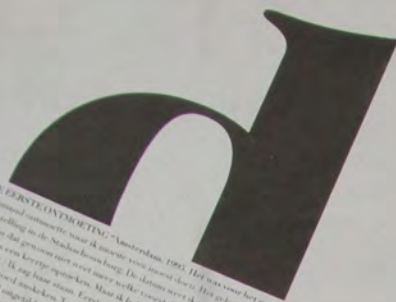
„Het is heel mooi om te merken dat een familie zich zo openstelt voor een vreemde”, zegt Janneke Siebelink. „Ze vertrouwen me hun leven toe.” Van Rooijen noemt het effect van zijn levensfilms „helend”. „De film roept vaak weer nieuwe vragen op. Het gesprek tussen familieleden komt op gang.” Soms weet je meer van de ouders dan hun kinderen, zegt Wim Schouten. Een enkele keer heeft hij een passage uit een levensverhaal gelaten en dat bij de notaris gelegd. „De kinderen mogen het pas lezen als hun vader overleden is.” Janneke Siebelink heeft geleerd dat ze niet elk rafelrandje hoeft te benoemen. „Niemand's leven is perfect. Al probeer ik het nog zo genuanceerd op te schrijven, op papier kan het te scherp overkomen.”

Christien Brinkgreve las onlangs *The Outsourced Self* van sociologe Arli Hochschild. „Zij beschrijft hoe we steeds meer van onszelf uitbesteden aan professionals. Koken, de verzorging van ons huis, de hond.” En nu dus ook ons levensverhaal.

familymatters-box.nl, verhalendichtbij.nl, la-storia-della-vita.nl, parfumelounge.nl

"Hij heeft me ruïneerd. Ik voelde bij hem voor het eerst dat ik me niet steeds hoeft te verantwoorden."

DE EERSTE ONTMOETING: Amsterdam, 1981. Het was voor het eerst dat ik samen met een vader kwam die ik nooit had gekend. Hij was een man van middelbare leeftijd die me uitnodigde om te komen. Hij was een man van middelbare leeftijd die me uitnodigde om te komen. Hij was een man van middelbare leeftijd die me uitnodigde om te komen.

Jo en Nel Hendrickx, verzamelde werken

Auteur: Wim Schouten
Uitgeverij: Family matters
Verschijning: 2010
Prijs: 4.500 euro
Oplage: 2

Jos Hendrickx (53): „Ik wist heel veel niet van mijn ouders. Mijn vader is nu bijna 87, mijn moeder 82. Twee jaar geleden zijn ze, allebei apart, een keer of vijf, zes heel grondig geïnterviewd. We hebben de integrale tekst ervan gekregen, digitaal en op band. Zo blijven hun stemmen ook bewaard. De verhalen die van die gesprekken zijn gemaakt, zitten in een mooie doos. Eén doos staat bij hen thuis in Zeist, een tweede exemplaar rouleert tussen mijn zus, mijn twee broers en mij. Ik ben het nu aan het herlezen. Prachtig om te lezen dat zelfs mijn vader die normaal zo terughoudend is, over gevoelskwesties praat. Blijkbaar gaat dat makkelijker tegen een vreemde, dan tegen je kinderen. Ik ben geen

seconde bang geweest dat er iets vervelends naar boven zou komen. Mijn ouders hebben geen geheimen, ook niet voor elkaar. Er staan wel dingen in die ik niet wist, maar niks schokkends. Op bladzijde één van mijn moeders verhaal staat dat ze eigenlijk Corrie heette, en niet Nellie zoals nu. Toen haar moeder van haar was bevallen, noemde zij haar Corrie, naar haar doopnaam Cornelia. Haar vader vond dat niks en veranderde dat in Nellie. Om haar te plagen, noem ik haar nu af en toe Corrie. Zelf hebben ze hun levensverhalen nooit meer teruggelezen, allebei niet. Hebben ze blijkbaar geen behoefte aan. Voor ons, de kinderen, is het de investering meer dan waard.“

De Hoekstra's, een familiegeschiedenis

Auteur: Janneke Siebelink
Uitgeverij: La storia della vita
Verschijning: zomer 2013
Prijs: op aanvraag
Oplage: 20

Jeltje Gieles-Hoekstra (45): „Mijn moeder kan prachtig over vroeger vertellen. Maar er is steeds minder tijd om te gaan zitten en naar elkaar te luisteren. Ze heeft alles bewaard. Foto's, documenten, de administratie van haar grootvaders boerderij, schoenendozen vol brieven. Ze wilde daar steeds iets mee, maar het is zoveel dat ze erin verdwaalde. Ze is nu 76, nu weet ze alles nog. Straks is ze er niet meer, en is haar kennis weg. Ik hoorde dat Janneke Siebelink biografieën schrijft. Ik heb het mijn moeder voorgelegd. Ik zei: 'jij zit met al die spullen. Laat haar er een compleet familieverhaal van maken.' Janneke kwam bij haar in Stiens kennis maken om te kijken of het klikte. Dat was

zo. Ze heeft uren met mijn ouders en met ons gepraat. Ze sprak met de jongste zus van mijn vader om hiaten in zijn geheugen aan te vullen. Ze heeft alle papieren gelezen. Zij maakt er een leesbaar verhaal van. Vlak voor de zomer is ze begonnen, het meeste staat nu op papier en we zijn bijna zover dat we ons boek kunnen laten drukken. Het proces is minstens zo leuk als het resultaat. Wij Friezen zijn minder gewend uit te spreken wat we voelen. Ontroerend om te lezen hoe mijn broer zijn liefde voor ons onder woorden brengt. Normaal spreek je dat soort gevoelens alleen uit in een grafrede. Dit boek wordt een monument voor de volgende generatie.“

Geertje Woudstra, de film

Auteur: Frans van Rooijen
Uitgeverij: Verhalen dichtbij
Verschijning: 2009
Prijs: rond 5.000 euro
Oplage: 1

Geertje Woudstra (81, Sneek): „Zo rond mijn 75ste begon ik mijn leven eens op papier te zetten. Leuke dingen van vroeger, over de boerderij waar ik geboren ben. Als meisje molk ik koeien. Maar toen kwam ik bij het jaar dat ik mijn man ontmoette. Ik was toen 19. Ik kreeg geen letter meer op papier. Het riep te veel emoties op, ook al is het 45 jaar geleden dat hij overleed. Ik was 37, we hadden vijf kinderen, de zesde was op komst. 's Ochttends om half acht stapte hij in de auto naar Leeuwarden en verongelukte. Het was 31 mei 1968. Ons zoontje werd op 24 december geboren. Ik heb nooit tijd gehad om na te denken over mijn leven. Toen ik 78 werd, vroeg mijn oudste dochter: 'Mem, wat zijn uw wensen?'

Ik dacht aan een leren tas. Zij kwam aanzetten met Frans van Rooijen die mijn verhaal zou filmen. Met hem ben ik mijn hele leven langs gegaan. Lief en leed. Met hem kon ik wel over mijn man praten. Precies zoals ik het beleefd heb. Toen de film af was, moest ik eerst de stad in om een dvd-speler te kopen, die had ik niet eens. Samen met mijn kinderen heb ik hem bekeken en bedronken. Laatst liet ik bekenden de film zien, die zaten erbij te huilen. Zo'n impact heeft het wel. Ik heb nooit therapie of zo gehad, maar zo voelde dit wel.“